

Dr. Cser Ferenc:

Még hosszabb vándorlásunk? (Szabó István Mihály: A magyar nép eredete. Az uráli népek eurázsiai-amerikai őstörténete.)²

Szabó István Mihály akadémikus könyve előszavában lefekteti: „Az itt közreadott munka a magyarság önismerete elmélyítésének nemes feladatához szándékozik hozzájárulni.”

Nemes cél, csakis támogatható, érdemes lesz erre később visszaemlékeznünk. Ennek érdekében 4 feltételt határoz meg, amiből:

„Másodszor: Szilárd meggyőződése, hogy a múlt megismerésének útja csak is konkrét adatok, terepen és laboratóriumokban elvégzett mérési eredmények, dokumentált leletek, korrekt számítások és mindezek szinkrónba hozott értékelésén át vezet.”

Ugyancsak tisztességes alapfeltétel, érdemes lesz erre is emlékeznünk a továbbiakban. Majd:

„Negyedszer: A magyarok őstörténetének kutatása mindezidáig, nagy részletességgel és elismerésre méltó eredményekkel bár, de csaknem kizárólag a holocénre korlátozódott, és legfeljebb 8-9 ezer évig hatolt a múltba vissza. Kontinensünk népei korai történetének legújabb kutatási eredményei azonban nyilvánvalóvá teszik, hogy az európai felső paleolitikum glaciális és interglaciális időszakai folyamán végbement humán népesedési folyamatok dinamikájának ismerete nélkül a magyar őstörténet sem érthető meg.”

Ugyancsak támogatható és elismerésre méltó álláspont. Azonban már itt azonnal le kell szögeznünk egy apró – de következményeit tekintve nem föltétlenül jelentéktelen – félreértelmezést. Ez pedig az, hogy a felső paleolitikum egyetlen jégkorszak (glaciális) ideje alatti eseményeket jelent, ez pedig a würm. Ezen belül csakis két – vagy nyugat-európai, atlanti partoknál három – lehülési szakaszt ismerünk, amelyet egy, ill. két interstadiális szakított meg. Voltak ugyan kisebb ingadozások, – ahogy ez Szabó 13. ábrájából (89. oldal) is előtűnik – de ezek nem glaciálisok és interglaciálisok váltakozását jelzik, ahogy később is következetesen így hivatkozik rájuk. Mentségére szolgáljon, hogy néhány idézett irodalom ugyancsak félreérti a jégkorszakok szakaszait és hasonló elnevezéssel él.

² Szabó István Mihály: *A magyar nép eredete. Az uráli népek eurázsiai-amerikai őstörténete.* Mundus - Régészeti Tanulmányok. Szerk. Erdélyi István, Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, Budapest, 2004. Kemény kötés, színes elő és hátlappal, 142 oldal A4, 26 ábra.

Szabó könyvében a ‘modern’ tudomány egy-egy eredményét rendkívüli leegyszerűsített módon, a szakirodalomból kivonatolva táblázatokba foglalja össze, aztán az egymondatos összefoglalókra telepíti széles ívű elméletét. Szokatlan módszer, mert szinte teljesen lehetetlenné teszi az így ‘idézett’ irodalmi anyag felkutatását és értékelését. Ugyanis így nem derül ki, hogy mi az, amit az irodalom állít és mi az, amit ebből Szabó magának leszűrt.

Az elmélet három szakaszból áll. Alapjait azok a genetikai ‘eredmények’ adják, miszerint a modern ember Afrikából áramlott volna ki, aminek során hozta létre kaukázusi telepét, majd több lépcsőben terjedt szét Euráziában. Ezt a modellt képviseli Szabó 2. ábrája, a 75. oldalon. Erre vonatkozó adatokat azonban nem hoz, egyszerűen elfogadja a xenofóbnak tekinthető egy-központra települő, egyetlen ágon kifejlődő ember elméletét. Ez az ú.n. Óséva és Ósádám elmélet. Ezzel nem foglalkozom, mert külön tanulmányt érdemelne ennek tételes cáfolata. Csupán annyit jegyzek meg, hogy a modern embernek a Szírián keresztül Európába érkezését már Semino munkájára alapuló vitaanyagban is tagadják,³ jóllehet, Szabó a könyvében Semino és társai munkáját meglehetősen súllyal használja.

Ugyanakkor magyar szerzőktől is olvasható,⁴ hogy a kaukázusi embernek nem volt szükséges Afrikából bevándorolnia oda, hiszen a Kaukázusban a *homo ergatrastól* kezdve folyamatos és fölöttébb gazdag emberi ‘fejlődés’ mutatható ki. Egyik műveltség folyamatosan alakult át a másikba, új népesség az ottani közel félmillió éves emberi élet során nem érkezett oda. Sőt, a Kaukázusból történt Szíria felé is műveltség kiterjedése, hiszen az Ararát környéki obszidián szerszámok föllelhetők a Termékeny Félhold számos helyén, a kaukázusi iparokra jellemző tipológiával egyetemben. Ugyanakkor a modern emberré alakulás két helyszínen is föllelhető a Kaukázus nyugati völgyeiben, pl. a Devisz-hvrel, vagy a Szvanta-szvane lelőhelyeken, ahol a korábbi mousteri szerszámoknak mind az aurignaciba, mind a gravettibe alakulása egyértelműen föllelhető.

Ugyanis a korábbi mousteri szerszámokkal együtt, keverten találhatók meg az újabb kor, a modern ember szerszámai.⁵ Ez mindenképp azt jelenti, hogy az ottani hagyományokat folytató ember megtette a neandervölgyiből a modern ember műveltségébe átvezető lépést, még ha emberi csontok hiányában ez humanetikailag nem is annyira szembetűnő. De az is megismerhető Gábori munkájából, hogy a Kaukázusból népesedett be Kelet-Európa a würm, második lehülési időszakába.

³ Az eredeti közleményből is, de az azt kiegészítő közleményből ez teljesen nyilvánvalóan kiderül. V.ö: Gibbons, Anne: *Evolutionary Genetics. Europeans Trace Ancestry to Palaeolithic People*, *Science* **290**, pp.: 1080-1081, (2000). Ugyanebben a számban olvasható Semino és társai munkája.

⁴ Gábori Miklós: *Ala Tau-Ararát, Régészeti utazások*, Gondolat, Budapest, 1978, különösen a 276-278 oldalakat ajánlom. Gáboriné Csánk Vera: *Az ősember Magyarországon*, Gondolat, Budapest, 1980.

⁵ Gábori i.m. p.: 278.

Szabó önálló elmélete a második szakasszal kezdődik. Szerinte Krisztus előtt 43 000-ben (figyelemreméltó pontos szám, a 24a ábrán, a 103. oldalon látható) mégis Szíriából indul egy népmozgás (VI), amely a Balkánon áthaladva a Duna alsó völgyében elágazik. Szerinte *a már Afrikában nyelvcsaládokká tagozódott népesség* Kr. e. 40 000 és 35 000 között a Balkánon áthaladva elágazott. Ennek a proto-baszk nyelveket jelentő nyugati ága a Kárpát medencén áthaladva a Párizsi-medencébe, azaz Nyugat-Európába ment, ahol az aurignaci műveltséget képviselte. A másik (I) a proto-uráli ág pedig egyenesen felhúzott a sarkkörön túlra, hiszen 40 évezreddel ezelőtt már Mamantovaja Kurjánál van egy telepük. Ezt követően sokáig valahol „*a Fekete-tenger és az Urál-hegység, ill. a Kárpátok és a Keleti-tenger között hatalmas területen szétszóródnak*” (p.: 60), majd 14000-13000 évvel a jelen előtt ismét a Pecsora környékére ‘szorulnak’. Ez lett aztán az ő valódi őshazájuk.

Mindez természetesen a mamutokat követő vadász népességet jelentette. Azért ment oda ekkor, mert a Duna–Dnyeper vidékről a mamutok kipusztultak, és az immár ugorokként ‘meghatározott’ nagy tömegű népesség állítólag a würm fölmelegedésekor oda távozott.

J. e. 12,5 évezrede ez a terület nedves tajgává alakult, amit benőtt a túlevelű erdő is és ezért már ekkor innen is kipusztultak a mamutok,⁶ (járvány, vagy táplálkozási élettér megváltozása miatt, lényegtelen), és ezért az ugorok népe – talán több tízezres nagyságú embertömeg!!!! – Kr. e. (a szövegben azonban jelen előtt) 12 500 és 11 800 között (micsoda pontos évszám behatárolás megint!), gyorsan átvándorolt az Urál északi hágóin a keleti oldalra, ahol még mindig nagy számban éltek mamutok.

Itt aztán, ismét csak Szabó szerint, ősi telepésekkel is találkoztak, akik mongolid rasszhoz tartoztak, és azoknak átadva nyelvüket, hozták létre a finneket, lappokat, no meg a finnugor elméletben szereplő ugorokat, azaz a vogul és az osztják népességet. Erre az okot az szolgáltatja, hogy a finn–lapp–obi-ugor népesség embertanilag nem tartozik a kaukázusi rasszhoz, míg az ugoroknak oda illik tartozniuk, hiszen a magyarság kaukázusi rasszként a kaukázusi gént tartalmazza – szemben a lappokkal meg az obi-ugorokkal, akik zömmel mongolidok, és bennük a délkelet-ázsiai gén lelhető fel.⁷ A finnek gén állománya inkább hozzájuk és nem a magyarokhoz hasonlít.

Az ugorok népe tehát Kr. e. 11800 és 11000 között az Ob torkolatvidékén (2. szállásterület) a csatlakozott mongolid nagyvadászok népével egyetemben mamutra vadászik (ismét mily pontos évszámok, csudálatos! Vajon, honnan ered a forrásuk? Nem derül ki.), de sajnos hamarosan onnan is kipusztulnak a mamutok, tehát az ugor népesség gyorsan több részre szakad.

⁶ Hubertson, H. W. és társai: *The periglacial climate and environment in Northern Eurasia during the Last Glaciation*, Quaternary Science Review, **23**, 1337-1357 (2003), p.: 1353.

⁷ Oppenheimer, Stephen: *Eden in the East; The Drowned Continent of South Asia*, Phoenix, London, 1999, pp.: 210, 211.

Egy részük, a ‘legkonzervatívabb mamutvadászok’ már 11800 és 11500 között elindulnak és Szibérián áttörve, – de állítólag békében haladnak el a már ott szállásterületeket birtokló mongolid embertömeg fölött – még a száraz Bering-szoroson átgyalogolnak Amerikába, ahol a későbbi penut nyelvű néptömeget alkotják.

Ez Szabó szerint legalább tízezernyi embert jelent (p.: 61 szerint 15-20 ezer). Másik legalább ugyanennyi ott maradt, majd egy részük – a későbbi magyarság – hátrahagyva a későbbi obi ugorokat, meg Ázsiát később meghódítók eleit, Kr. e. 8000 és 3000 között a Tobol és Irtisz partjai mentén (3. szállásterület) vadászgat, halászgat és éli a finnugor elméletekből egyébként jól ismert életét.

Innen lép be a harmadik szakasz, ami gyakorlatilag megfelel a szabványos finnugorizmusnak, bár Szabó csak elnagyoltan tárgyalja. Ennek során Kr. e. 3000 és 2500 között visszavezeti a magyarok népét a már ismert Volga–Káma vidékére (4. szállásterület), ahonnan Kr. u. 600-ban Levédiába (5. szállásterület az Azovi-tenger fölött), Etelközbe (6. szállásterület), majd a végén a Kárpátok közé (7. szállásterület) juttatja.

A finnekkel és lappokkal Szabó kegyesen bánik, mert ugyan még átviteti őket a 2. szállásterületre, majd onnan Kr. e. 10000 és 8000 között vissza a mai területekre, és aztán viszont már nem háborgatja őket.

Ezért az egyébként a finnugornak tekinthető népességet már csak ugorra nevezi át, és végig, mint ugor népet, a nyelvüket, meg mint ugor nyelvet kezeli. Mindebben nem zavarja az, hogy ilyen nevű nép és nyelv sohasem létezett, mert hogy erre utaló adat nem lelhető fel, ezt a XIX. századi kreatív nyelvtudomány hozta létre talán az Onogur, vagy a hun-gur (turk nyelven hun törzs) hasonlóságára, nem tudni.

Többségüket aztán a világon szétszórja, részben Ázsiában, részben visszaviteti Európába, ám egyik részüket, ahogy fentebb már láthattuk, egészen Amerikába vándoroltatja. Mindezek alapját a mamutok vándorlásából és abból a meglehetősen laza ‘tényből’ vezeti le, hogy a penut indián nyelveket az ugor nyelvekkel lehet talán rokonítani.

Szabó irodalmi anyagát nem kívánom kritizálni, elemezni. Pedig lenne miért. Pl. átvette a jégkorszaki nyelveket képviselő népességi ábrát, (7. a, b és c), ami- ben teljesen önkényesen megrajzolt nyelvi határok olvashatók le (baszk, uráli és ismeretlen, az *a* ábrarészen, baszk, indoeurópai és uráli a *b* ábrarészen, majd sokkal bonyolultabb részletekkel telített a *c* ábrarészen). Az egyes ábrák, ábrarészek a holocén előttre, annak kezdeti, majd második szakaszára vonatkoznak, holott ezekből a korokból semmiféle adat erre nem utal, nem utal nyelvekre, mert hogy nincs adat. Szinte tényként írja le, hogy az ugor (uráli) nyelv és népesség már Afrikában elvált a többiektől, bár erre vonatkozó tényleges adat sem lelhető fel.

Akkor már most hivatkoznom kell a Szabó előszavában megfogalmazottakra. Csakis mért, tapasztalt adatokkal alátámasztott az elmélete? Sajnos, nem. Már az alapföltevés is légből kapott. Komolyabb gondok vannak a Kelet-európai szét-

szóródással is, mert hogy erre vonatkozóan nem nagyon található régészeti adat. Gábori meg is jegyzi, hogy a jégkorszak fölmelegedése előtt, pl. az Orosz-síkság közepén 500 km-es sáv tökéletesen néptelen volt. Ugyanakkor bőven van adat arról, hogy a Dnyepertől nyugatra és a Kárpát-medencében igen komoly élet folyt a würm utolsó lehülési időszakában. Semino és társai munkájában is arra utalnak, hogy a jégkorszak végén a népesség gyakorlatilag három kis központba szorult be.

Az ugorok akkor hová szorultak? Ha a Dnyepertől nyugatra eső területre, akkor mindenképp keveredniük kellett volna az Eu19 gént hordozókkal, vagy a Kárpát-medencébe is belátogathattak volna, mint a gravetti népe. Ugyanis Amerikába nem az Eu19 került, hanem ugyanannak az szub-allél forrásnak egy másik ága, az Eu22.

További gondom a 2. szálláshellyel van, amelyet Szabó a tulajdonképpeni őshazának tekint. Ugyanis a valóságban a 24. ábra szerinti j. e. 12500 és 11800 között azon a területen, a két Dryas közötti meleg időszakban, a skandináv jég-tömeg olvadékvizei hatalmas tavat képeztek, így ott nehezen képzelhető el mamutvadász nép élete. Az ottani emberi életről kizárólag a würm fölmelegedését megelőző időről van adat. Azaz amikor oda vezet a mamutvadászokat, akkorról sajnos nincs. A Mamantovaja Kurja rétegszelvényében egyébként csakis a 34-37 évezreddel jelen előtti rétegben vannak emberi életet igazoló tárgyak,⁸ azaz a würm lehülő időszakát az ember itt nem érte meg.

Szabó tudja, hogy ott még a würm mélypontján sem volt jégtakaró, ami azonban nem jelenti azt, hogy növénytakarónak lennie kellett, hiszen azért nem volt jég, mert a száraz időjárás miatt nem volt csapadék. Ellenben állandóan lefagyott földfelszín igenis volt.⁹

Szabó a holocén elejére dátumozva nagyvonalúan berajzolt *boreal* (tülevelű) erdőket helyez oda, ami azonban köztudottan nem alkalmas sem nagyobb tömegű vad számára, de még kevésbé halászvadász életmódú emberi életre. Ugyan hozzáteszi, hogy tundrába átmenő terület volt, de ezt az ábrájáról nem lehet leolvasni.

Pusztán csak az adatok 'hitelességét' illetően meg kell azonban jegyeznem, hogy a 24. ábrát kísérő szövegben ugyanazok az évszámok szerepelnek, mint a 24. ábrán, de már jelen előtti és nem Krisztus előtti adatnak feltüntetve. Akkor melyik a helyes? Az összefoglalók szerint az ábra a hibás.

Sajnálatos azonban az is, hogy Szibéria északi, a Jeges-tengerhez közeli területeiről megint csak nincs emberi településre utaló adat egészen az újkorig.¹⁰ Akkor kik is azok az őslakosok, akiknek az ugorok átadták a nyelvüket?

⁸ Pavlov, P., Svendsen, J. I., Indrelid, S.: *Human presence in the European arctic nearly 40,000 years ago*, *Nature*, **413**, Letters to the Nature, 2001, p.: 65

⁹ Hubertson és társai, i.m.

¹⁰ Goebel, T.: *Pleistocene human colonization of Siberia and peopling of the Americas : an ecological approach*, *Evolutionary Anthropology*, **8**, 208-227, (1999). A szerző p.: 213-on kiemeli, hogy az északi területeken nem élt ember a würm utolsó lehüléséig.

További gondot jelent az Urálon való átkelés. Az ugyanis akkoriban zárt erdővel borított volt és azon kőkori ember nem igen szokott áthatolni. Az ember elterjedését nem a hegyek, hanem a zárt erdő korlátozta jobban. Aztán ugyan-csak gondot okoz az észak-szibériai séta is, ugyanis Szibéria keleti oldalán eljegesedett hegység, a Cserszkij 1000 km hosszban keresztezte a mamut-sztyeppét, amin sem az ember, sem a mamut nem tudott volna áthatolni, legfeljebb megkerülni.¹¹ De merre? Viszont a Bering szoroson Amerikába nem mehetett az ember később, mint 14-12 évezreddel a jelen előtt,¹² tehát az előtt kellett oda menniük, hogy az ugorok egyáltalán északra visszakerülhettek volna.

A 25. ábrán (106. oldal) Szabó az Ob torkolatától elinduló 6 szétvándorló ugor útvonalat jelöl meg, aminek alapján a magyarok a Kárpát-medencébe (1), mások több felé ágazóan a Kaukázus, a Folyamköz és a Mediterrán felé (2), megint csak mások Nyugat-Kína és Észak-India felé (3), aztán Belső-Ázsia felé (4) és végül Alaszka felé (5) áramoltak. A hatodik a lappok (nem számozott) visszavándorlása mai helyükre.

De hogy mindegyik oda a már megtelepedett népek tömegén át megérkezzen, egyenként tízezres tömeget kellene mozgatnia, ha Szabó saját föltételeit hagy-nánk érvényesülni (p.: 61). Hány embernek kellett akkor az Ob torkolatánál élni a tundrán? Ott, ahol ma sem haladja meg a népsűrűség a 0.05 fő/km² nagyságot?

Valóban, a lapp, a finn és az obi-ugorok génjei különböznek a magyarokétól. Szabó bemutatja Semino ábráit, adatait, de laza előkelőséggel megfélekedzik a TAT allérra felhívni a figyelmet, – amire a szerzők viszont fel is hívták az olvasók figyelmét – miszerint ez az újabb kori mutáció nincs meg a magyarokban, holott komoly mértékben jelen van az északi finnugorokéban.

Semino és társai vizsgálata előtt már nyilvánvaló volt, hogy az északi finnugor népek elsősorban a délkelet-ázsiai genetikai anyagból részesülnek, míg a magyar nem. Az amerikai indiánok is a délkelet-ázsiai gént hordozzák magukban, ezért föltehető az, hogy az emberek délről áramoltak ezekre a helyekre és ott keveredtek a nyugatról érkezett európaiakkal. A gén állományban ugyanis mind a kettő jelen van, csak az egyik a másik rovására esetleg túlsúlyban.

Ha a magyarok azon a területen közel 10 évezredig tartózkodtak volna, az ot-tani őslakosok embertani és genetikai állományából törvényszerűen részesedni-ük kellene. Nem részesülnek. Minthogy eleinknek az elmélet szerint j. e. 3000-ig ott volt a szállásuk, az akkor már ott kifejlődött TAT génből is részesedniük kellene. Ezt sem teszik.

Így megint csak Szabónak az előszóban emlegetett föltételeit kérem tőle szá-mon: hogyan kezelte az adatokat? Ami jelen van, az a másikat azonnal törli? Fekete vagy fehér a világ és az emberi származástan? Kétlem.

¹¹ Goebel i.m.: p.: 224.

¹² Goebel i.m. p.: 224.

Szabó a sungiri leleteket (27 évezreddel a jelen előtt Moszkvától nem messze eltemetett ‘család’ csontjai, 11. ábra, 87. oldal) is közli, és nagyvonalúan ugor ‘törzsfő/fejedelem’ címkével látja el azokat, valamint „*összeurópai viszonylatban is kiemelkedően magas kulturális-technológiai szintű kelet-európai vezető központok*” létrejöttéről ír (p.: 60), amire utaló példának tekinti Sungirt. Van-e más is, ha már ‘központokat’ emleget, így többes számban? Kétlem.

Valóban a sungiri telepen talált csontvázak korabeli csont és kagyló ékszerekkel gazdagon díszítettek, meg mamut agyarból való lándzsájuk is van temetési mellékeltként, ám a nyelvük nincs a sírba fölírva, még kevésbé az, hogy törzsfőnők, fejedelmek lettek volna. Még kevesebb adat van arról, hogy az valamiféle központ lett volna.

Ezt a vonatkozó irodalom, mint a gravetti műveltség díszítő művészetének példáját idézi,¹³ és nem tesz megjegyzést a társadalmi szervezetre, sem arra, hogy kulturális-technológiai központ lett volna, amire vonatkozóan egyébként megint csak nincsenek adatok. Szabó ezzel a címkével azonban teremt!

A 3. szálláshelyre és az amerikai vándorlásra nem sok szót érdemes vesztegetni, mert az egyetlen ‘adat’ amiből erre esetleg következtetni lehet, az Sadovsky nyelvi elemzéseiből fölállított elmélete, miszerint a penut nyelvek – aminek még az ú. n. ősnyelvi alakját sem hozták létre és 5 csoportba sorolhatóan 19 nyelvet képviselnek (lásd 19. ábra a 97. oldalon) – az ugor nyelvek rokonai lennének.

Szabó a táblázatában 80%-os rokonságot idéz (p.: 45, Henderson, 1995), ami megdöbbentő szám, és sajnos, önmagában semmit sem jelent. Ismét csak az előszóban kifejtett föltételekre hivatkozom, amit Szabó ismét kecsesen átlépett.

Tudvalévő, hogy a magyar ‘legközelebbi’ nyelvi rokonai a vogul és az osztjákok is önmagukban már különböznek egymástól, és a magyar nyelvvel az alapszókészletüket tekintve is csupán 23-25%-ban fednek át, azaz már ezek a ‘rokonnak’ tekintett nyelvek rokonsága is sokkal, de sokkal kisebb, mint 80%. A nyelvtanról akár már ne is beszéljünk, hiszen nem az azonosság, hanem a különbség uralja a teljes körű összehasonlítást.¹⁴ Akkor hogyan képzelhető el a már 19 nyelvre bomlott penut indián nyelvekről globálisan az ugor nyelvekkel 80% rokonság? De még csak a vogullal és az osztjákkal sem. Anélkül, hogy megadnák, hogy melyik jelenséget vizsgálják, ilyen adat nem adat, hanem csakis hamisító erőlködés.

¹³ Mellars, Paul: *The Upper Palaeolithic Revolution*, in: *Prehistoric Europe; an Illustrated History*, ed B. Cunliffe, Oxford University Press, Oxford, 1998.p.: 66.

¹⁴ Cser Ferenc: Gyökerek. Töprengések a magyar nép és nyelv Kárpát-medencei származásáról, Szerzői Kiadás, Melbourne-Miskolc, 2000, pp.: 103-108. Cser Ferenc: Gondolatok a magyar nyelv és nép Kárpát-medencei eredetéről, ZMTE előadás és kiadvány, Zürich–Budapest, 2000. Cser Ferenc: Gondolatok a magyar nép és nyelv Kárpát-medencei eredetéről, in: Magyar történelem. Tízezer év — ezer oldalról. Zürichi Magyar Történelmi Egyesület, Zürich–Budapest, 2002. pp.: 195-224.

Egyébként Szabó ismeri – és meg is említi –, hogy Amerikába az őslakosok esetleg több helyről, több időben és több útvonalon is eljuthattak, és az egyik forrás éppen Délkelet-Ázsia lehetett.

Szabó egyik munkámra is hivatkozik, amiben a magyar nyelv és műveltség Kárpát-medencei eredetét illetően foglalok állást, és ebből azt idézi pozitívan, hogy a magyar nyelv kialakulásához hosszú, zárt időszakra van szükség.¹⁵ Ám nem idézi a mondat második részét, amiben állást foglalok amellett, hogy ezt sem a finnugor, sem a turk (vándorló) eredet nem biztosítja, merthogy zárt, *letelepedett* módot említek, azaz pontosan azt cáfolom, amit aztán Szabó maga is követ: az Urál mellőli Kárpát-medencébe költözés modelljét. Szabó névtelenül, de kritizálja az általánosabb érvényű felfogásomat is (p.: 81): „Az az állítás viszont, hogy a Kárpát-medencében a jégkorszak alatt (pontosabban a felső paleolitikum időszaka során) magyar nyelven beszélhettek, már igencsak valószínűtlennek tűnik. A magyar nyelv, mintegy 10 000 esztendővel ezelőtt, az ugorból ágazott le, akkor, amikor az utóbbinak már délkelet-európai uráli nyelvektől elkülönülten fejlődött 20-25 ezer esztendőes észak-európai múltja lehetett!”

És ebben összegezhetjük is Szabó felfogásának a lényegét. Az előszóban oly méltósággal kifejtett szellem itt bicsaklik meg a leginkább szembetűnő módon: azért nem beszélhették a Kárpát-medencében a magyar nyelv őst, mert az csak később és északról ágazott le az ugorból! Most lényegtelen, hogy 4, vagy 10 évezreddel ezelőtt, a lényeg az, hogy a finnugorizmus eszméje ne sérüljön. A kijelentés ellenben mindenképp *ex cathedra* jellegű, és valahogy semmiképp sincs összhangban a bevezetésben kiemelt szándékokkal.

Végző soron sajnálom Szabó munkásságának ilyen alakulását. Sajnálom, mert az MTA hivatalos álláspontjától ugyan eltért és ezzel magára szabadítja a tudománypolitika haragját, pusztán talán csak ezért, mert eltér a magyarok alacsonyabb rendűségét hangoztató tételektől, – meg hogy esetleg a keletről eredeztetők kedvébe is járjon –, azonban még sem tud olyan magabiztos elméletet teremteni, ami a valósággal köszönő viszonyban lenne.

Nem azért irritáló a finnugorizmus, mert ‘halszagú’ – ahogy egyesek ezt az ellenzők orrára kenik –, hanem azért, mert nyilvánvaló tényekkel ellenkezik. Ebbe tartozik az is, hogy nem a magyar szakadt le az ugor nyelvekről – mert az ugor fogalomban tulajdonképp soha sem létező fogalmakkal operál a tudomány – és vándorolt a pusztákon összelopkodva nyelvтанát és szókészletét, hanem a magyar őrizte meg az ősi nyelvi szókészletet, nyelvтанa nem összeszedett, hanem a sajátja, amit hosszú, zárt, letelepedett körülmények között emelt a jelenlegi hihetetlen logikai szintre.

¹⁵ Cser Ferenc: *Gondolatok a magyar nép és nyelv Kárpát-medencei eredetéről*, in: *Magyar történelem. Tízezer év — ezer oldalról*. Zürichi Magyar Történelmi Egyesület, Zürich–Budapest, 2002. pp.: 195-224. Vö.: Cser Ferenc. *Gyökerek. Töprengések a magyar nép és nyelv Kárpát-medencei származásáról*. Szerzői Kiadás, Melbourne–Miskolc, 2000.

E tényeket viszont a vándorlási elméletek sajnos nem támogatják. Pedig hát nem a tényeket kell törölni, hanem a hozzájuk ragasztott elméleteket. Ezért is elfogadhatatlan Szabó elmélete. A magyarság ugyanis minden bizonnyal nem hosszú hányatott vándorlással került a mai helyére, hanem innen esetleg sohasem ment el.

Ami meg a genetikát illeti, annak nem az az egyetlen értelmezése, melyet Szabó is képvisel. Sőt, éppen ez az, ami leginkább kritizálható. Ezt külön munkában megtettük,¹⁶ és kimutattuk, hogy az adatok helyes értelmezése éppen hogy nem cáfolja, hanem alátámasztja a Kárpát-medencei eredetünket.

Nem azért helyes az általunk javasolt értelmezés, mert alátámasztja a Kárpát-medencei eredetet, hanem a genetikai feltételeket a maguk teljességében kell figyelembe vennünk, no, meg az ezekhez az adatokhoz csatlakozó régészeti adatokat is, amiket Semino és munkatársai nem tettek meg. Pl. a szerintük csak kb. 30 évezrede kialakult M173-as allél szétterjedését már évezredekkel a kialakulása előtt megengedik, holott ez ellenkezik az alapföltetésükkel, miszerint a szét-szóródást meg kell előznie a zárt kialakuló időszaknak. Ezért az M173 allél úgymond nem lehet az aurignaci gén jelzője, hanem sokkal inkább a gravetti népé.

Semino csoportja ráadásul semmit sem tud a würm utolsó lehülési szakasza Kárpát-medencei régészeti anyagáról, vagy laza eleganciával a Kárpát-medencét Balkánnak tekinti.

Végső soron megállapíthatom, hogy Szabó István Mihály könyve akár kellemes esti olvasmány is lehetne, csak hát az előszóban jelzett föltételeket nem szabad komolyan venni, még kevésbé a bemutatott ‘tényeket’ kritikusan megkapirgálni, mert akkor azonnal összeomlik ez a ‘*mamutprémmel kibélelt álmodozás*’ –, hogy már a tobzódó finnugorizmus kifejezéstárából merítve ‘minősítsünk’.

Queanbeyan, 2005. október 14.

Utóirat:

A fenti kritikát a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tudományos Tanácsa számára készítettem el a fent jelzett időpontban és a tanács tagjainak e-mailben megküldtem. Nem volt tudomásom arról, hogy alig egy hónappal korábban a Magyar Tudományban is megjelent egy kritika Simon Zsolttól, és a <http://epa.oszk.hu/00600/00691/00021/11.html> honlapon olvasható. Szabó István Mihály ez utóbbi kritikára válaszolt. A válasza itt olvasható:

---

¹⁶ Cser Ferenc és Darai Lajos: *Magyar folytonosság a Kárpát-medencében, avagy kőkori eredetünk és a sejti tulajdonság-örökítő kutatás*, FRIG kiadó, Budapest, 2005.

<http://www.matud.iif.hu/05dec/25.html>. Simon viszontválasza, pedig erről a honlapról érhető el: <http://www.matud.iif.hu/05dec/28.html>.

A fenti kritikára máig nem kaptam választ Szabó István Mihálytól a munkacsoportban, ezért már pár hónapja elérhetővé tettem írásomat a www.nemenyi.net honlap KÖNYVTÁR rovatában és a Turán folyóiratban, s most a ZMTE-honlap olvasói számára is elérhetővé válik.

Ugyancsak ide kívánczok még, hogy ez alatt az év alatt végigkísértem a terület időjárási adatait. Az Urál észak-nyugati lejtőitől, az Ob torkolata, a tőle keletre lévő domb- és hegyvidék egészen a Kamcsatka-félsziget északi részeiig lefagyott állapotban van 8 hónapon át. Itt mérik a föld leghidegebb hőmérsékleteit, időnként -50 °C alatti hőmérsékleteket. A terület vegetációs időszaka nem haladja meg a 4 hónapot.

További adatként megtudhattam, hogy az Ob torkolatvidéke a würm teljes fölmelegedéséig, azaz kb. 8 évezreddel ezelőttig víz alatt volt. Itt addig, amíg a jég teljesen el nem olvadt és a kontinens terhelése le nem csökkent, nyugatkeleti irányban áthatolni nem lehetett, mert az Ob torkolatvidéke több mint száz km széles víztükröt jelentett Szibéria felé mintegy 1500 km mélységig. Sem mamut, sem ember a nevezett időszakban itt megélni nem tudott.